

СВЕТЛИНАТА НА ЕДИН ОТ СТРОЯ НА БЕЗСМЪРТНИТЕ...

Неговите партийни и ремсови другари са сред нас. Те не само помнят „Васката“ от Хайредин, а дълбоко в сърцата си пазят неговия пример на беззаветно предан другар, на безкористен партиен боец, на страстен публицист и писател. Те са съхранили в паметта си светлината на неговия ярък образ и винаги ни сочат подвига му на гражданин, на революционер и художник. Винаги говорят за него с почит, с възхита, с преклонение. Но... и с голяма болка. Те искрено съжаляват, че техният прекрасен другар в бой с врага оставя костите си край буйните води на Огоста и не успява да се разгърне като белег-трист, въпреки безспорния му талант. Те скърбят за сърдечния ентузиаст, за пламенния бонсист, за изобретателния нелегален деец, за организатора на партизанското движение... Но те се и гордеят с него, защото е един знаменосец на поколението, което днес оплодява литературата ни...

До него, в строя на безсмъртните се нареждат Цветан Спасов, Атанас Манчев, Христо Кърпачев, Кирил Маджаров, Христо Козлев, Иван Нивянин, Марко Ангелов, Тончо Стаевски и много други...

Двадесет и шестгодишният живот на Васил Воденичарски изцяло е обречен на партията и революцията. Мечти и мисли, живот и поезия, подвиг и съдба у него са органично споели. И като ученик, и като студент-педагог, и като концлагерист, и като партизанин той е там, където е народът... Там, където е нужен, където е най-полезен. Неговите съселяни помнят пламенното му устръдие сред ученици и младежи и никога не ще забравят агитаторската му дарба да сплотява и убеждава в правдата на антифашистката борба... Целият му живот се превръща в една драматична поема, в която пулсира суровият ритъм на борбата. Този ритъм се усеца и в многобройните му репортажи, събрани в неговите книги: „Равнината тръпне“ (1939), „Искри“ (1940) и „Земя и хляб“ (1940). В тях е отразена с репортажна документалност новата дръзновеност на трудовия селяк, познал силата на комунистическата идеология. Репортажите и разказите свидетелствуват за гражданското безкористие и за борческия идеализъм на младежта, която се хвърля в нова героично време в най-рискованите акции. И тъй като героичното начало, вярата, дръзновението и безграничната убеденост в победния край на борбата са в центъра на неговото повествование. В един от своите репортажи той изрича свещената си клетва, на която остава верен до последния дъх на живота си: „Заклевам се, че никога земна, ни небесна сила не ще ни отклони от пътя: да обичаме своята земя, да служим на своя народ, да умрем за тяхното щастие...“ („Земя и хляб“).

Васил Воденичарски престоюдава бързите промени в съзнанието на трудовия селянин, познал горчилката на войни и катастрофи, твърдо се убедил в правдата на единодействието и в силата на единомислението и братството. Сам син на равнината, Воденичарски познава отблизо съкровениите тежениия и радости на трудовото село; добре разбира селския труженник, който „мисли, чувства, расте и диша заедно с полето, сраснал е със земята чрез труда,

който е вложил в нея“ („Пред жетва“). И когато изобразява красотата на този труд, когато вниква в психологията на дребния собственик, той се до-
могва до верни детайли. И макар сам авторът да счита, че неговите репор-
тажи имат „всичките недостатъци на младежката прибързаност и сантимен-
талантни увлечения, някъде идейна забързаност, дребнособственически илю-
зии, патриархалност и пр.“, той е много строг към себе си. Бидейки близък
до селската действителност, Воденичарски внася в своите репортажи суровите
сокове на родната земя, жизнената неподправеност и непосредност. Той на-
сища изложението си с бързината, напрежението и динамиката на епохата;
обича героите си, които извисява: той показва тяхната сила и красота, бор-
ческите им качества, нужни за сражението, което очакват. Авторът се съоб-
разява с трудните изисквания на борбата и съзнава отговорността, която
поемат: „Само онзи народ ще успее и постигне добри и щастливи дни, който се
бори и вярва в щастливото бъдеще.“ А когато попада сред безсърдечieto на
капиталистическия град, още по-ясно съзнава суровата логика на борбата.

Авторът е ту експресивно-сърцателен, когато говори за полетите на
младостта и слънцето на борбата, ту сурово лаконичен и строг, когато ски-
цира грозните прози на капиталистическата действителност. У младия
революционер едновременно съзрява и певецът на революцията, и нейният
организатор. Той носи в сърцето си съкровения свят, съзрян в кинопоемите на
съветските филми; целият изгаря в пожара на мечтите по бъдещето и ре-
елефно си представя картината на съвременността ни.

Когато хитлеристите нахлуват в Чехословакия, младият писател е най-
активният сред стачкуващите студенти. Всеотдайно воюва по време на Собо-
левата акция, в предизборните борби, като обикаля пределите на Северна
България, за да посее зрялото зърно на революцията. Попадайки и в концен-
трационния лагер в Еникьой, той съхранява революционната си енергия и
бодрия си дух, въпреки физическата си немоощ. При тежките условия на ла-
герния режим написва разказите си „Внуци“, „Среща“, „Вихрушка“ и др.,
в които разработва за първи път в литературата ни сюжети из партизан-
ската борба. Изстрада и хрониката си „Концлагерът „Еникьой“, която е
най-значителното творение на пламенния антифашист. В нея документира
в репортажен стил и правдиво обобщава стойността и дръзността на младост
на плененото ято комунисти, тяхната ботевска енергия, волята им за орга-
низирана борба и умението им да бъдат мъдри и да изчакват, когато по-
трябва. Жизнената точност и вътрешната тревога, будната гражданска
мисъл и яркия стремеж към художествено обобщение най-правдиво характе-
ризират същността на тази лагерна хроника. В нея има и светли пейзажи,
и мъчителни изживявания, и убиствено еднообразие. И навсякъде се усеща
болката на едно сърце, зажадняло за волния партизански живот.

След повече от две години престой в лагера той е на свобода и веднага пре-
минава в нелегалност; поема страшния, ала отговорен път на професионалния
революционер. В своя драматичен живот не познава покой: зареждат се бло-
кади и полицейски кордони, явки и нощни срещи. Срещи с другари. . . и с вра-
гове. Срещи и с грозните очи на смъртта. . .

В неравен бой младият белетрист и неговата партизанска група загиват
със смъртта на незабравимите. „Сега ще видите как се бие Червената армия!
Червената армия не се предава!“ — са последните думи на писателя. В тях
има и гордост, и достойнство. В тях се съдържа и пламенно родолюбие, и
интернационално чувство. Подвигът и доблестната смърт дават художест-
вена цена на всичко, което Воденичарски е написал. Затова вече четвърт век
то е сред младостта на народа. Затова е така силна и нашата признателност.

Х. Й.